

OD REDAKCJI

Z nieukrywaną satysfakcją przekazujemy do rąk Czytelników drugi tom naszego czasopisma. Powstał on, podobnie zresztą jak pierwszy, nie tylko dzięki determinacji redakcji, ale przede wszystkim dlatego, że wielkim zapałem badawczym wykazali się autorzy poszczególnych artykułów. Z wynikami tych badań zapoznać się można w toku lektury publikacji. Oczywiście, nie ukrywamy, że po wydaniu pierwszego tomu towarzyszyły nam pewne obawy. Po pierwsze, zastanawialiśmy się jak czasopismo zostanie przyjęte w środowisku; po drugie, czy znajdą się chętni, aby współtworzyć z nami kolejne tomy. Jak się okazało, obawy te były nieuzasadnione, a potwierdzeniem tego jest publikacja tomu drugiego POLONII MAIOR ORIENTALIS.

Drugi tom stał się faktem, a na jego kształt złożyło się kilka artykułów, źródeł i biografii oraz recenzji. I tak dział pierwszy STUDIA otwiera artykuł Krzysztofa Witkowskiego opisujący dzieje tzw. „fundacji dobrowskiej”, która w średniowieczu często zmieniała właścicieli. W epoce staropolskiej zatrzymuje nas artykuł Pawła Dudzińskiego, który opisał barwę munduru województwa kaliskiego na tle innych mundurów wojewódzkich, wprowadzonych pod koniec istnienia I Rzeczypospolitej.

Obraz XIX wieku ukazany został w dwóch artykułach. Oba dotyczą miasta Kalisza. Pierwszy z nich, autorstwa Ewy Andrysiak referuje losy biblioteki kanoników regularnych, po kasacie klasztoru kaliskiego w 1810 r. Drugi – przygotowany przez Krzysztofa Walczaka – to analiza druków wydawanych w dziewiętnastowiecznym Kaliszu przez organizacje polityczne, społeczne i kulturalne funkcjonujące w tym mieście.

W dwudziestolecie międzywojenne wprowadza nas tekst Barbary Gańczyk, która opisuje losy kłódawskiego amtu i próby jego zagospodarowania przez różne instytucje, organizacje, a nawet osoby prywatne. Tekst Piotra Gołdyna opisuje działalność oświatową i społeczną sióstr służek, które na terenie północnych powiatów Wielkopolski Wschodniej prowadziły ochronki i schroniska dla osób starszych. Z kolei Gabriela Matuszkiewicz omówiła funkcjonowanie młodzieżowych organizacji religijnych w powiatach konińskim, kolskim, tuliszowskim i tureckim. Szczególną uwagę skupiła na Akcji Katolickiej, która była wówczas szczególnie hołubiona przez hierarchów kościelnych.

Ostatnim artykułem w tej części są rozważania Bartłomieja Grzanki poświęcone funkcjonowaniu parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Kłodawie w latach 1939-1958. Okres ten, jest w dużej mierze tożsamy z administrowaniem tej parafii przez ks. Lucjana Kurzawskiego. Głównym źródłem były tu materiały proveniencji kościelnej.

W dziale MATERIAŁY zawarto opracowanie dokumentów wypracowanych przez Urząd ds. Wyznań w Warszawie, odnoszących się do działalności Wydziału ds. Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie. Materiały te odnoszą się do działalności Kościoła katolickiego w pierwszych latach po zniesieniu stanu wojennego. Autorem tego opracowania jest Jarosław Durka, a materiał ten stanowi uzupełnienie edycji dokumentów publikowanych w pierwszym tomie Polonia Maior Orientalis. W tym dziale zaprezentowano także materiał źródłowy dotyczący wizyty czeskiego biskupa salezjańskiego – Szczepana Trochty w Kaliszu, w 1970 r. Był on obecny na spotkaniu księży, byłych więźniów obozu koncentracyjnego w Dachau. Jego wizyta była inwigilowana przez Służbę Bezpieczeństwa.

W niniejszym tomie znajdują się również dwa artykuły biograficzne, które znalazły swoje miejsce w dziale BIOGRAFIE. Autorem pierwszego jest Krzysztof Żabierek, bohaterem opracowania został Stanisław Sztuba, młody żołnierz – mechanik lotniczy, który zginął w bitwie o Anglię. Drugą postacią zaprezentowaną w tym tomie jest ks. Mikołaj Kamiński – salezjanin i wielki miłośnik Wielkopolski Wschodniej. Jego sylwetkę przybliżył Jarosław Wąsowicz SDB.

W zamykającym periodyk dziale RECENZJE I OMÓWIENIA znalazły się dwa teksty. Pierwszy, autorstwa Bogumiły Celer, jest omówieniem 10. już tomiku w serii „Kaliszanie”, poświęconego osobie Stefana Januarego Gillera (1833-1918). Autorką tej publikacji jest Jadwiga Miluška-Stasiak. Drugim, jest recenzja książki Adama Grabowskiego, poświęconej krzyżom przydrożnym i kapliczkom na terenie gminy Dąbie; jej autorem jest Piotr Gołdyn.

Z powyższego zestawienia wynika, że numer ten, w sposób zupełnie niezamierzony, zdominowany został przez jedną z dziedzin historii, a mianowicie historię Kościoła. Tak by się mogło wydawać z pozoru, jednakże w kilku przypadkach, kiedy zagłębimy się w treść artykułów znajdziemy zupełnie inne konotacje i związki z takimi naukami jak bibliotekoznawstwo, historia oświaty czy nawet historia gospodarcza.

Oddając do rąk Czytelników żywymy nadzieję na życzliwe przyjęcie, jak również poszerzenie czy też utrwalenie wiedzy o dziejach Wielkopolski Wschodniej poprzez wnikliwą lekturę periodyku. Mamy również nadzieję na spotkanie za rok, w tomie III.

Piotr Gołdyn